

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

**“ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО
ТУРИЗМУ”**

(для бакалаврів спеціальності 0504 “Туризм”)

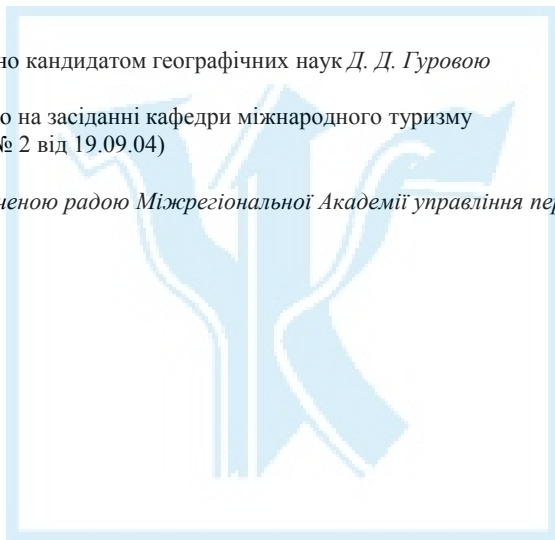
МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом географічних наук *Д. Д. Гуровою*

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного туризму
(протокол № 2 від 19.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Гурова Д. Д. Навчальна програма дисципліни “Історія розвитку світового туризму” (для бакалаврів спеціальності 0504 “Туризм”). — К.: МАУП, 2005. — 11 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія розвитку світового туризму”, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Туризм належить до видів діяльності людства, історія яких почалася задовго до виникнення цивілізаційного суспільства. У кожен історичну епоху були такі елементи діяльності людей, які тією чи іншою мірою підпадають під категорію туризму. Туризм відіграв значну роль у становленні й розвитку як локальних цивілізацій давнини, так і світової цивілізації загалом. Попри всі трансформації туризм є невіддільною складовою людського соціуму.

Мета курсу “Історія розвитку світового туризму” — сформувати знання про виникнення, становлення та вдосконалення туризму, а також розвиток діяльності туристичних організацій.

Предмет вивчення становлять загальні закономірності розвитку світового туризму.

Основні завдання курсу:

- розкрити витoki туризму в історії культури, дослідивши динаміку розвитку подорожей, їх цілі, завдання і соціокультурні надбання;
- простежити зміни в географії туризму в різні періоди історії;
- виявити об’єктивні передумови та причини становлення організаційного туризму і зрозуміти тенденції його розвитку та національну специфіку;
- розкрити особливості українського туризму, його історію та особливості розвитку на всіх етапах;
- проаналізувати сучасний стан туризму в Україні;
- показати географію сучасного міжнародного туризму, основні тенденції та перспективи розвитку.

Дисципліна “Історія розвитку світового туризму” викладається для студентів спеціальності “Туризм”.

Основними організаційними формами вивчення дисципліни є лекції, семінарські та практичні заняття, екзамен.

У результаті вивчення курсу студенти повинні *знати*:

- визначення основних понять курсу;
- передумови виникнення, становлення екскурсійної та туристичної діяльності;
- періодизацію історії туризму;
- становлення туризму в колишньому СРСР;
- етапи розвитку туризму в Україні;

уміти:

- визначати основні періоди історії міжнародного туризму;
- характеризувати туризм в Україні;
- оцінювати геополітичне становище для формування туристських потоків;
- пояснювати соціально-економічні чинники і передумови становлення масового туризму;
- доводити необхідність розвитку туристичної діяльності в Україні.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ”

№ пор.	Назва теми
1	Історія туризму як наука: предмет, завдання, поняття і методи. Періодизація історії туризму
2	Передумови виникнення і розвитку туризму
3	Географія давніх подорожей. Туризм в епоху античності
4	Подорожі Середньовіччя
5	Епоха великих географічних відкриттів
6	Соціально-економічні передумови становлення масового туризму
7	Генезис міжнародного туризму у ХХ ст.
8	Туристсько-екскурсійна справа в колишньому СРСР
9	Розвиток туризму в Україні

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ”

Тема 1. Історія туризму як наука: предмет, завдання, поняття і методи. Періодизація історії туризму

Завдання вивчення історії туризму. Основні поняття: подорож, мандрівник, туризм, гостинність, екскурсія. Основні методи курсу. Періоди-

зація історії туризму. Подорожі як форма міжкультурних комунікацій. Культурна дифузія.

Література [1; 3; 5; 6; 12; 13; 24]

Тема 2. Передумови виникнення і розвитку туризму

Міграції первісних колективів. Мотивації міграцій. Відмінності внутрішньоетнічної міграції від етноміграції. Типи міграції етносоціальних організацій. Первісна картографія. Вплив міграцій на антропогенез. Освоєння Америки, Океанії, Австралії. Проблема подорожей у релігійному світогляді первісних людей.

Література [13; 17; 20; 24]

Тема 3. Географія давніх подорожей. Туризм в епоху античності

Шумерські мандрівники. Подорожі давніх єгиптян. Фінікійські мандрівники. Давньокитайські мандрівники. Великий шовковий шлях. Види туризму, що існували в Давній Греції. Основні маршрути подорожей міфічних героїв-мандрівників. Найвідоміші мандрівники Давньої Греції. Східний похід Олександра Македонського; морська подорож Нearchа; інші подорожі епохи елінізму. Розвиток масової індустрії туризму в Давньому Римі.

Література [4–7; 15; 20; 23]

Тема 4. Подорожі Середньовіччя

Особливості середньовічної культури. Буддійське паломництво. Арабські мандрівники і паломники. Єрусалим — центр паломництва. Історія хрестових походів. Історія православного паломництва. Торговельні шляхи та “подорожі за знаннями”. Морські подорожі епохи середньовіччя.

Література [5; 6; 13; 20; 24]

Тема 5. Епоха великих географічних відкриттів

Географічні уявлення в епоху Відродження. Причина заокеанської експансії Іспанії. Христофор Колумб і його проект. Васко да Гама та його подорож до Індії. Всесвітня подорож Магеллана. Піратські подорожі. Відкриття, яких ніколи не було: Ельдорадо. Географічні знання арабських купців. Досягнення китайців у галузі географічних відкриттів цієї епохи.

Література [2; 5; 6; 12; 13; 15; 20; 24]

Тема 6. Соціально-економічні передумови становлення масового туризму

Відродження традицій курортного лікування. Відмітні риси подорожей. Промислова революція і нові темпи європейського життя. “Транспортна революція”. Розвиток гостинності в Західній Європі та Америці. Виникнення ресторанів.

Англія — країна мандрівників. Історико-географічні причини виникнення туризму в Англії. Соціально-психологічні причини виникнення масового туризму. Томас Кук: священик, меценат, підприємець. Путівники для туристів. Розвиток туристського бізнесу в Європі. Нові концепції туризму.

Література [5; 6; 18; 20]

Тема 7. Генезис міжнародного туризму у ХХ ст.

Виникнення і функціонування міжнародних організацій з туризму в довоєнні часи. Роль ООН у розвитку світового туризму. Основні положення Хартії туризму та Кодексу туриста. Розвиток молодіжного туризму у ХХ ст. Основні напрями паломницького туризму у ХХ ст.

Значення геополітичного становища для формування туристських потоків. Вплив туризму на соціокультурне середовище. Вплив загальносвітових процесів на стан сучасного туризму. Стан туристської індустрії на початку ХХІ ст.

Література [1; 3; 5; 6; 12; 18; 19; 24]

Тема 8. Туристсько-екскурсійна справа в колишньому СРСР

Екскурсійна діяльність і туризм у перші роки радянської влади. Дитячий туризм. Державна політика управління розвитком туризму. Туристські організації СРСР. Курортна справа в СРСР. Самодіяльний туризм. Основні досягнення радянської системи туризму. Розвиток іноземного туризму в СРСР. Основні проблеми радянської системи туризму.

Література [1; 5; 6; 8–10; 12; 14; 20; 24]

Тема 9. Розвиток туризму в Україні

Внесок українців у географічні дослідження земної кулі. Виникнення в Україні перших туристських організацій. Рекреаційне освоєння Криму. Створення централізованої системи управління туризмом. Туристсько-

екскурсійна справа і краєзнавчий рух у Радянській Україні в період “українізації” (1923–1933 рр.). Відновлення туристсько-екскурсійної діяльності наприкінці 40-х — на початку 50-х років. Удосконалення системи організації і управління туризмом у 50–60-ті роки. Піднесення міжнародного туризму. Сучасний стан розвитку туризму в Україні (90-ті роки.).

Література [11; 16; 21; 22]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Історія туризму як наука: предмет, завдання.
2. Основні поняття та методи історії туризму.
3. Періодизація історії туризму.
4. Подорожі як форма міжкультурних комунікацій. Культурна дифузія.
5. Передумови виникнення і розвитку туризму.
6. Подорожі в епоху первісності.
7. Географія давніх подорожей.
8. Туризм в епоху античності.
9. Види туризму, що існували в Давній Греції.
10. Основні маршрути подорожей міфічних героїв-мандрівників.
11. Найвідоміші мандрівники Давньої Греції.
12. Східний похід Александра Македонського; морська подорож Неарха; інші подорожі епохи елінізму.
13. Розвиток масової індустрії туризму в Давньому Римі.
14. Особливості середньовічної культури.
15. Паломництво як культурний феномен.
16. Історія хрестових походів.
17. Морські подорожі в епоху Середньовіччя.
18. Географічні уявлення в епоху Відродження.
19. Об’єктивні причини Великих географічних відкриттів.
20. Відкриття Америки. Христофор Колумб та його проєкт.
21. Подорожі Васко да Гама і Фернандо Магеллана.
22. Географічні знання арабських купців.
23. Досягнення китайців у галузі географічних відкриттів.
24. Соціально-економічні передумови становлення масового туризму.
25. Відродження традицій курортного лікування. Відмітні риси подорожей.
26. Промислова революція і нові темпи європейського життя. “Транспортна революція”.

27. Розвиток гостинності в Західній Європі та Америці. Виникнення ресторанів.
28. Історико-географічні причини виникнення туризму в Англії.
29. Томас Кук: священик, меценат, підприємець. Розвиток туріндустрії Кука.
30. Розвиток туристського бізнесу в Європі. Нові концепції туризму.
31. Виникнення і функціонування міжнародних організацій з туризму в довоєнні часи.
32. Роль ООН у розвитку світового туризму.
33. Діяльність Всесвітньої туристської організації.
34. Основні положення Хартії туризму та Кодексу туриста.
35. Роль міжнародних туристських організацій у розвитку співробітництва у сфері туризму.
36. Розвиток молодіжного туризму у XX ст.
37. Основні напрями паломницького туризму у XX ст.
38. Значення геополітичного становища для формування туристських потоків.
39. Вплив туризму на соціокультурне середовище.
40. Вплив загальносвітових процесів на стан сучасного туризму.
41. Стан туристської індустрії на початку XXI ст.
42. Екскурсійна діяльність і туризм у перші роки радянської влади.
43. Дитячий туризм у колишньому СРСР.
44. Державна політика управління розвитком туризму в СРСР.
45. Туристські організації СРСР.
46. Курортна справа в СРСР.
47. Самодіяльний туризм у СРСР.
48. Основні досягнення радянської системи туризму.
49. Розвиток іноземного туризму в СРСР.
50. Основні проблеми радянської системи туризму.
51. Внесок українців у географічні дослідження земної кулі.
52. Виникнення в Україні перших туристських організацій.
53. Рекреаційне освоєння Криму.
54. Створення централізованої системи управління туризмом. Туристсько-екскурсійна справа і краєзнавчий рух у Радянській Україні в період “українізації” (1923–1933 рр.).
55. Відновлення туристсько-екскурсійної діяльності наприкінці 40-х — на початку 50-х років.
56. Удосконалення системи організації і управління туризмом у 50–60-ті роки.

57. Піднесення міжнародного туризму в Україні.
58. Сучасний стан розвитку туризму в Україні (90-ті роки.).
59. Правові засади туристичної діяльності в Україні.
60. Активізація міжнародної туристської діяльності України як складової зовнішньоекономічної діяльності.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Абуков А. Х.* Туризм сегодня и завтра. — М., 1978.
2. *Авадяева Е. Н., Зданович Л. И.* 100 великих мореплавателей. — М., 2000.
3. *Биржаков М. Б.* Введение в туризм. — СПб., 2001.
4. *Велишский Ф.* История цивилизации. Быт и нравы древних греков и римлян: Пер. с чеш. — М., 2000.
5. *Воронкова Л. П.* История туризма: Учеб. пособие. — М.; Воронеж, 2001.
6. *Воронкова Л. П.* История туризма и гостеприимства: Учеб. пособие. — М., 2004.
7. *Галич М.* История доколумбовых цивилизаций. — М., 1990.
8. *Гурвич Л. М.* Очередные задачи туристского движения. — М.; Л., 1931.
9. *Дворниченко В. В.* Развитие туризма в СССР (1917–1983 гг.). — М., 1985.
10. *Добкович В. В.* Туризм в СССР. — Л., 1954.
11. *Історія України: Навч. посіб. / За ред. В. А. Смолія.* — К., 1997.
12. *Крючков А. А.* История международного и отечественного туризма. — М., 1999.
13. *Кудинов Б. Ф.* Из истории развития туризма. — М., 1986.
14. *Логинов Л. М., Рухлов Ю. В.* История развития туристско-экскурсионного дела: Учеб. пособие. — М., 1989.
15. *Магидович И. П.* Очерки по истории географических открытий. — М., 1967.
16. *Розвиток туризму в Україні: проблеми і перспективи: Зб. наук. ст.* — К., 1999.
17. *Саликов Е. А.* Типы древних миграций (этносоциальный аспект). — М., 1992.
18. *Сенин В. С.* Организация международного туризма: Учебник. — М., 1999.
19. *Соколов Ю. Н.* Международный туризм и его правовое регулирование. — М., 1969.

20. *Соколова М. В.* История туризма: Учеб. пособие. — М., 2002.
21. *Толочко П.* Київська Русь. — К., 1996.
22. *Федорченко В. К., Дьорова Т. А.* Історія туризму в Україні: Навч. посіб. — К., 2002.
23. *Чжан Сюань.* Мореходство в Древнем Китае. — М., 1960.
24. *Шаповал Г. Ф.* История туризма. — Минск, 1999.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Історія розвитку світового туризму”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Історія розвитку світового туризму”	4
Питання для самоконтролю	7
Список рекомендованої літератури.....	9

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерне верстання

*Н. В. Потапенко
І. В. Хронюк
Т. Г. Замура*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2310

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП